TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

-Analiz-

2024

Maarif Platformu

Yayıncı: Maarif Sivil Toplum Kuruluşları Platformu

Yayın No: A-01

Yayın Tarihi: 10.02.2024

Kaynak göstermek şartıyla her türlü alıntı yapılabilir.
Ancak Maarif Platformu izni olmaksızın
basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz.

E-Posta: maarifplatformu@gmail.com

Web site: www.maarifplatformu.com

Twitter: twitter.com/maarifplatformu

Youtube: youtube.com/@maarifplatformu

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Doç. Dr. Gürkan Ergen[1]

Öğretmenler, eğitim sisteminin en temel ve belirleyici yapıtaşlarından birisidir. Bir okulun kalitesini belirleyen temel unsur öğretmenleridir. Öğretmenlerin niteliği de aldıkları mesleki eğitimin doğru orantılıdır. Özetle eğitimin ve sisteminin niteliğinin asıl belirleyicisi müfredat, ilke, yöntem, araç-gereç ve binalardan ziyade eğitimcinin değerleri, idealleri, dünya ve insan dolayısıyla da eğitim tasavvurlarıdır.

Nitekim eğitim bilimciler ve eğitimciler yenilenmedikçe gerek eğitim/maarif fikri gerek eğitim sistemi ve müfredat gerekse ilke, yöntem, araç-gereç ve binalar ne kadar yenilenirse yenilensin hiç birisi asıl mümkün olacak verime ve başarıya ulaştıramayacaktır. Eğitim nedir ve niçin gerçekleştirilmesi gerektiği sorusunun cevabını vermeden nasıl bir eğitimci dolayısıyla da nasıl bir insan yetiştirmek sorusunun cevabını vermek mümkün değildir. Bu nedenle bu sorular ve olası cevapları öncelikli olarak mutlaka analiz edilmelidir.

Eğitim sistemleri bulunduğu toplumun geçmişini, şimdisini resmeder ve toplumun gelecekteki görünümüne ışık tutar. Eğitim sistemleri ve okullar sayesinde bir toplumun şimdiye kadar oluşturduğu kültür mirasını, geleneğini, hali hazır tüm birikim ve donanımını ve nasıl bir geleceğe dönük hazırlanıp kurulduğunu okumak ve anlamak mümkündür.

Normal koşullarda eğitim sistemleri ve okullar toplumların, toplumlar da eğitim sistemleri ve okulların aynası olduğu halde ülkemizde durumun böyle olduğunu söylemek pek mümkün değildir (Ergen, 2013). Ülkemiz toplumu yüz yıllarca Anadolu medeniyetlerine hamilik yapmakla kalmayıp hatta tüm dünyaya adaleti, ilim ve irfanı bakımından ışık tutan cihan medeniyeti kurmuş bir Anadolu toplumu olduğu halde günümüz Türkiye eğitim sistemi bu medeniyete dair

[1] Bu analiz yazısı müellif tarafından Ergen, G., (2023). Türkiye'de Eğitim Felsefesi ve Eğitim Bilimleri: Felsefesi Olmayan Eğitim Bilimsel Olabilir mi? Genel Ed., C. TÜRER, Cumhuriyetin 100. Yılında Türkiye'de Felsefe. Cilt. 2 Türkiye'de Felsefenin 100 Yıllık Eğitimi. 2. Cilt Editörleri M. A. DOMBAYCI, O. BAYRAKTAR, Ö. KIZILTAN. (S. 109-130), Ankara: Nobel Yayınları tarafından yayınlanmış olan bölümden derlenerek hazırlanmıştır.

neredeyse hiçbir şey barındırmadığı gibi aksine onun değerlerini küçümseyen ve batı değerlerinden beslenip onları yücelten bir muhtevaya sahiptir.

Bu çelişkili görüntü aslında eğitim sistemi ve toplum arasında manipülasyona dayalı yapay fakat derin anomalik bir soruna işaret etmektedir. Eğitim sistemleri dolayısıyla da okullar aslında eğitim yoluyla kişilik ve karakter kazanma merkezleri oldukları halde günümüzde okullar ne yazık ki, örneğin bilgi aktarım merkezi, korunma ve barınma merkezi en iyi ihtimalle de kültürlenme merkezi olarak görülmektedirler.

Buna bağlı olarak günümüz okulları işlevleri bakımından örneğin, kültür aktarımı merkezleri, meslek edindirme merkezleri, siyasal sadakati sağlama merkezleri, sosyal hiyerarşiyi koruma ve sürdürme merkezlerine indirgenmiş bir görünüm arz etmektedirler (Ergen, 2013).

Eğitim sistemleri doğal olarak çok boyutludurlar. Okulun fiziksel yapısı ve donanımı, yönetimi, öğretmenleri, öğrencileri ve velileri, okulun yakın çevresi bir okulun mikro bileşenlerini ifade eder ve bu her bir bileşen doğal olarak kendi içerisinde yine birçok alt boyuta sahiptir. Eğitim sisteminin ve okulların mezo bileşenleri arasında örneğin toplum, dini inanç ve değerler, kültürel değerler, gelenek-görenekler ve folklordan oluşur.

Eğitim sisteminin makro bileşenleri arasında okulun içinde bulunduğu ülke, kıta, dünya hatta tüm evren yer alır. Eğitim sisteminin krono (zamansal) bileşenleri arasında ise medeniyetin, kültürün, toplumun ve nihayetinde okulun tarihte geçirdiği evreler, tarihten getirdiği birikim, geleneği, hangi çağlardan geçtiği, hangi çağda yaşadığı ve hangi çağları hedeflediği yer alır.

Manipüle edilmemiş bir eğitim sistemini zorunlu olarak bunların hepsinden referanslar alır ve beslenir ve bunların hepsine yeni atıflarda bulunmak zorundadır. Aksi her durum zorunlu olarak anomalik bir yapıya dönüşür. Günümüz Türkiye eğitim sisteminin ve okullarının böyle anomalik bir halde olup olmadığı acilen araştırılıp incelenmelidir (Ergen, 2013).

Eğitim sistemini ve okul ortamını doğrudan oluşturan en temel yapıtaşları a) öznel bir karakter olarak öğrenci; b) sosyal çevreyi, toplumu ve kültürü temsil eden ebeveyn ve c) devlet ve kamu adına toplam, kamusal ve kültürel değerleri, birikimi ve mirası temsil eden okul yönetimi ve öğretmenin oluşturduğunu hatırlatmak gerekir.

Eğitim sürecinde eğitim sisteminin tüm bu bileşenlerinden her birisi birbirlerinin ihtiyaçlarını, kendilerinden karşılıklı olarak neler beklendiğini bilmeli ve yine her birisi birbirine karşı sorumluluklarının farkında olmalı. Eğitim sistemi dolayısıyla da eğitim sürecinin temel yapıtaşları ve sorumluları arasındaki bu karşılıklı ihtiyaç, beklenti ve sorumluluklar örgüsünün dikkate alınmadığı bir yapının verimli ve başarılı olması hiçbir şekilde beklenemez (Ergen, 2013). Ve

unutulmamalıdır ki Maarif/Eğitim fikrini hayata geçirebilecek lider eğitimciler KPSS formatında bir sınavı kazanıp kendini kurtarmak kaygısıyla atanmış konu anlatma memurlarından (öğretmenlerden) çıkmaz; sürdürülebilir bir hayat için, ahlaklı erdemli kişilikler yetiştirme sanatına gönül vermiş, adanmış lider eğitimcilerden çıkar.

MEB tarafından hazırlanan Öğretmen Strateji Belgesi (2017-2023) üç temel amaca yönelik hedefler belirlemiştir:

1. Amaç: Yüksek nitelikli, iyi yetişmiş ve mesleğe uygun bireylerin öğretmen olarak istihdamını sağlamak

Bu amaçla ilişkili hedefler; Öğretmen yetiştirmeye yönelik programlarda eğitimleri iyileştirmek ve üniversite mezunları arasından öğretmenlik mesleğine en uygun olanları seçmek

2. Amaç: Öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimini sürekli kılmak

Bu amaçla ilişkili hedefler; Öğretmenlerin gelişim ihtiyacını tespit için periyodik olarak yapılacak bir performans değerlendirme sistemini hayata geçirmek ve adaylık sürecinden itibaren öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişim faaliyetlerinin niteliğini arttırmak.

3. Amaç: Öğretmenlik mesleğine yönelik algıyı iyileştirmek ve mesleğin statüsünü güçlendirmek.

***

Öğretmen Yetiştirme sürecinin niteliğini artırabilmenin ve zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek eğitimci profilinin yetiştirebilmenin yolu Eğitim fakültelerinin bilhassa da öğretmenlik meslek bilgisi derslerini yürütmekle yükümlü olan Eğitim Bilimleri bölümlerinin niteliğini artırmaktan geçmektedir.

Bu niteliği artırabilmenin yolu ise bilhassa Eğitim Fakültelerine ve Eğitim Bilimleri bölümlerine dair şu hususlar ayrıntılı bir şekilde analiz edilmelidir;

a) Öncelikle ve genel olarak
- Eğitim Fakültelerine dair fikri, felsefi ve yapısal sorunların analizi ve çözüm önerileri
- Eğitim fakültelerine öğrenci kabulü sürecine dair sorunların analizi ve çözüm önerileri
- Eğitim fakültelerinde devam eden öğrenim sürecine dair sorunların analizi ve çözüm önerileri
- Eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim üyelerinden kaynaklı sorunların analizi ve çözüm önerileri

Sonra Eğitim Bilimleri Bölümleri ve Öğretmen Yetiştirmeye dair olmak üzere;

b) Öncelikle ve özel olarak
- Eğitim fakültelerindeki Eğitim Bilimleri Bölümlerine dair fikri, felsefi ve yapısal sorunların analizi ve çözüm önerileri
- Öğretmen Eğitimi çerçevesinde çok özel bir öneme sahip olan Öğretmenlik Uygulaması dersi ve sürecine dair sorunların analizi ve çözüm önerileri
- Öğretmen eğitimi çerçevesinde sürdürülen Formasyon Sertifika Programlarına dair sorunların analizi ve çözüm önerileri

EĞİTİM FİKRİNE DAİR SORUNLAR

Eğitim fikri zorunlu olarak bir dünya ve insan tasavvuruna dayanır ve zorunlu olarak felsefi ve ahlaki bir temelden beslenir. Dolayısıyla eğitimdeki kök sorun öğretim ilkelerine, yöntem ve metoda dair değil, bizzat eğitimin ne olduğuna, temel aldığı değerlerin hangileri olduğuna, esas aldığı insan ve dünya tasavvurunun ne olduğuna, eğitim fikrinin ana iddiasının, vizyonunun ne olduğuna ve bunların neler olması gerektiğine dairdir. Bu eğitim iddiası hikmet arayışında olmayı sürdürmeye, yolda olmaya işaret eder.

Tamda bu nedenle eğitim; üzerinde sürekli düşünülmesi, felsefesi yapılması ve yeniden anlaşılması gereken bir olgudur.

Eğitim insanın varlık ve anlam (arayışı) sorununa cevap bulabilmesi için; insanın varlık alanındaki yeri doldurulamaz değerini, önemi ve konumu idrak edebilmesi; mümkün olan en üst düzeyde değer bilinci ve vicdan geliştirebilmesi ve tüm varlıkla birbirini destekleyip geliştiren en verimli ve nitelikli etkileşim ve iletişim geliştirebilmesi için ihtiyaç duyduğu tüm potansiyellerini açığa çıkarabilmesine, yeterlik ve yetkinliklerini geliştirebilmesine rehberlik etme sanatının adıdır.

Durum böyle olduğu halde günümüzde eğitimle yakından uzaktan, dolaylı ve dolaysız ilgili tüm alanlarda ve birimlerde; eğitim bilimcilerden, YÖK'e; MEB'den öğretmenlere, tamamı eğitimin ne olduğunun ve olması gerektiğinin nihai cevabını bulmuş ve çözmüş; dolayısıyla da artık öğrenmenin teknik boyutlarının çözülmesi durumunda eğitime dair hiçbir sorun kalmayacakmış görünümünü sergilemektedirler. Özetle eğitim ve öğrenmeye dair sorunlar (ki eğitim çoğunlukla öğrenmeye indirgenmiş ve öğrenmeyle eş anlamlı olarak kullanılıyor) yalnızca konu içeriklerine, mekâna, öğrenci sayılarına, ilke, yöntem, materyal, ölçme ve değerlendirme gibi teknik sorunlardan ibaretmişçesine ele alınmaktan acilen vaz geçilmelidir.

Eğitim nedir ne olmalıdır, eğitim yalnızca (mesleki) öğrenim midir? Aile eğitimin neresindedir? Eğitim ailede başlar okulda devam eder iddiası gerçek bir iddia mıdır yoksa anlamsız bir slogana mı dönüşmüştür?

Tüketim odaklı olup çocuk ve aile dostu olmayan iş ve çalışma dünyasında anne ve babanın mutlaka istihdama zorlandığı ve çocukların üç yaşlarından itibaren kreşlere terk edildiği bir dünyada; en geç doğduğu andan itibaren çocukların dijital medyanın saldırısına maruz bırakıldığı ve sosyal medya aracılığıyla çocukların beyinlerinin adeta yıkandığı bir dünyada ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuklarını eğitebileceğinden gerçekten ne kadar söz edilebilir?

Bu gibi sorular ciddiyetle analiz edilmeli para gücüyle dünyaya yön veren tüketim merkezli iş dünyasının ezberletip beklediği popülist cevaplar değil çocuk, aile ve insan dostu bir dünyanın, çocukların doğalarına uygun, gelişimleri için ontolojik olarak nelere ihtiyaç duyduğuna dair cevaplar derinlemesine analiz edilip aranmalıdır. Bir insanın erdemli bir karakter olarak yetişmesine rehberlik etme eğitimin gerek içerik gerek süreç olarak neresinde yer alıyor?

Eğitim yalnızca (mesleki) beceri ve yeterlik kazanabilmenin önkoşulu olan ön öğrenmelerin gerçekleştirildiği bir faaliyet midir? Milyonlarca çocuk ve genç neden üstelik haftanın 5 günü okullarda, dört duvar arasında hapsediliyor? Eğitimin ve öğrenmenin tek yolu bu mudur? (Harmanlanmış Öğrenme yaklaşımı ve Tersyüz edilmiş ders/sınıf Modeli).

Eğitim ile ilgili bu sorulara cevap verilemediği sürece eğitime dair sorunların çözülmesi mümkün görünmemektedir.

Maarif / Eğitim insanın kemalat'a erebilmesine rehberlik etme sanatıdır. Maarif/eğitim insanın kendini bulmasına, bilmesine, varlık alanındaki konumunu idrak edebilmesine rehberlik etme sanatıdır.

Yine eğitim hakikate uygun tanzim edilmiş bir hayat sürdürebilme gayesiyle insanın erdemli ve bilge bir kişilik kazanmasına rehberlik etme sanatıdır. Bu çerçevede maarif/eğitim; değerler ve değerli olana dair üst düzey farkındalık ve duyarlılık geliştirme gayretinin adıdır; insanın diğer tüm varlıkla ilişkisi belirleyen ve temelini oluşturan sevgi, saygı ve güveni yaşamının anlamı haline getirme gayretinin adıdır.

Dolayısıyla eğitim adaleti, iyilikseverliği, anlayışlılığı özümseme süreci olup insanın tüm arzu, ihtiyaç ve seçimlerini başta inancı olmak üzere bu ilke ve değerler ışığında muhakeme edebilme yetkinliği neticesinde tüm ilişkilerini nezaket, zarafet, anlayış ve estetik ile yapılandırabilme marifeti ve kapasitesi kazanmaya ve yine bunların tümünü yansıtıcı ve eleştirel bir bilinçle sürekli gözden geçirebilmeyi öğrenmeye rehberlik etme faaliyetinin (Ergen, 2017; S. 177) adıdır.

Maarif/ eğitim, diğer taraftan varlığın nesnel hakikatini keşfetmeye ve açığa çıkarmaya çalışan doğa bilimlerinin ve varlığın anlamsal hakikatini keşfetmeye ve açıklamaya çalışan sosyal bilimlerin tüm bulgu ve birikimlerini insana erdemli bir kişilik kazandırmak hedefiyle anlamlı bir bütünlük içerisinde sunma ve bunlardan

yeni sentezler oluşturma ve yeni üretimlerde, icatlarda bulunabilme becerisi kazandırma sürecinin adıdır (Ergen, 2015, S. 168; 2017, S. 174).

Üstelik çok köklü ilim, irfan ve fazilet birikimimize rağmen, günümüz Türkiye'sinde felsefi ve bilimsel bir disiplin olan eğitim ile değerler, ahlak, ilim, irfan ve fazilet ilişkisinin olması gerekenden oldukça uzak görünmektedir.

Bu birikimimize göre yani maarif fikrine göre "Talebe" eğitim sürecinin öznesi iken günümüz batı eksenli eğitim anlayışı çocuğu fiziksel, psikolojik, sosyolojik ve diğer çevresel etkenlerin oluşturduğu bir "nesne" olarak kabul etmektedir ve bu indirgemeci anlayış yine batıdan örneğin E. Durkheim'den doğrudan transfer edilmiş bir anlayış olarak karşımızda durmaktadır.

Nitekim E. Durkheim eğitimi "biri(leri)nin biri(leri)ne uyguladığı eylem" olarak tanımlamaktadır. Bu fikre göre insan kendi kendini işleyen bir özne olmaktan çıkarılıp, pasif yalnızca işlenen bir nesne konumuna itilmektedir. Bu bakış açısına göre özne ve onun iradesi yok hükmündedir, öznenin kendisine mahsus özellikleri, tüm iç kaynakları ve dinamikleri görmezden gelinip yok sayılmaktadır (Ergen, 2023).

Günümüz batı referanslı eğitim/öğütüm sistemleri aracılığıyla insanlar bin bir maskeli kişiliğe (kişiliksizliğe) zavallı figüranlara dönüştürülmektedir. Aslında değer kodları bakımından insanımız vatanı, milleti için ölecek heyecana sahip olduğu halde yan baktın diye, yol benimdi diye insan öldürecek ve bunları normal görecek kadar istikrarsız, dengesiz, tutarsız, çaresiz bir karaktere dönüşmektedir. Bu profildeki insanlarla değil şiddete, cinnet ve cinayetlere dair problemleri hatta en sıradan bir tartışma konusunu dahi çözebilmek mümkün olmayacaktır.

Kendi içinde bulunduğu medeniyet havzasındaki felsefi, sosyolojik, tarihi birikimin farkında olmayan bir eğitim sistemi ya dogmatik bir doktrin (endoktriner) olmaya ya da başka kültürlerden devşirme, ithal dünya görüşlerine bağımlı kalmaya mahkûmdur.

Diğer taraftan başka kültürlerden eğitim felsefeleri, dünya görüşleri ithal etmek demek gönüllü olarak asimile olmak diğer bir ifadeyle kendi medeniyet mirasını, kültürel birikimini yine kendi elleriyle imha etmek, yok etmek demektir (Ergen, 2023).

Eğitimin bilimsel olabilmesi için önce bir felsefesi olması gerekir. Ülkemiz eğitim sisteminin kendi binlerce yıllık değerlerinden, medeniyet birikiminden beslenerek sentezlenmiş bir eğitim fikrine hatta farklı ekolleri yeniden yorumlamak yoluyla geliştirilmiş özgün bir eğitim fikrine dayandığını söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla ülkemiz eğitim sisteminin bir eğitim felsefesinin olduğu, hatta herhangi bir eğitim felsefesine dayandığını söylemek mümkün değildir. Türkiye'de eğitim dolayısıyla batılılaşma projesinin aygıtı olarak devlet-merkezci ideoloji mühendisliği aracına dönüştürülmüştür.

Ayrıca bu ilkelere dair felsefi analizlerin yapıl(a)maması ve onların tartışılıp geliştiril(e)memesi gerek Türk eğitim sistemine gerekse üstelik adı Cumhuriyet olan yeni yönetim biçimine totaliter bir görünüm kazandırmaktadır (Ergen, 2023).

Bu çerçevede Türk Milli Eğitim Sistemi en az 2 bin yıllık medeniyet birikiminin eğitim felsefesi, eğitim sosyolojisi ve eğitim tarihi bakımından felsefi olarak analiz edilip sorgulanması neticesinde açığa çıkarılmış, sentezlenmiş bir eğitim felsefesine dayalı değil, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal ideolojisine dayalı olarak kurulmuş ve kurgulanmış bir sistemdir. Ve Türk eğitim sistemi batıdan transfer edilmeye çalışılmış değerleri, ilkeleri ölçüleri kendisine hiçbir şekilde uymayan, hatta kendisine dar gelen bir ideolojiye hala daha zorla sıkıştırılmaya çalışılmaktadır (Ergen,2023).

Oysaki değerler, inanç, dünya görüşü, düşünme biçimi veya felsefe, karakter transfer edilemez, bizzat tecrübe edilerek, iradi ve eylemsel hayata geçirilerek adım adım inşa edilir.

Türkiye'de öğretmen eğitimi ile ilgili üst politika belgelerine bakıldığında konu bir ülke açısından hayati önemde olduğu görülmektedir. Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesinde; İyi eğitilmiş ve yüksek düzeyde motive edilmiş öğretmenler, kaliteli eğitimin en önemli unsurudur.

Bu bağlamda Öğretmen eğitiminin geliştirilmesi yanında öğretmenlerin kendi alanlarındaki kariyer gelişimlerinin desteklenmesine ihtiyaç duyulmaktadır (HBÖ Strateji Belgesi, s.13). Genel anlamda MTE sisteminde ekipman yetersizliği, eğitim programlarının güncel olmaması, öğretmen performans kalitesinin düşüklüğü gibi eksiklikler bulunmaktadır (Meslek Dersleri ve Öğretmen Eğitimi Politika ve Strateji Raporu, s.264). İnsan kaynağı (Öğretmen) kapasitesinin güçlendirilmesi için ülke genelinde bütüncül uygulamalar başlatılması (Reformun 10 Yılında Temel Eğitim, s.369).

Gerek 12. Kalkınma Planı gerekse 21. MEB Şûra'sında öğretmen eğitimi ve yetiştirilmesi konusuna çok özel bir önem verildiği görülmektedir. Ortalama eğitim süresinin 9,2 yıla, eğitimde kalma beklentisinin 18,3 yıla yükseldiği ve erişim sorununun azaldığı ülkemiz eğitim sistemi, dijitalleşmenin önemli bir faktör olduğu küresel düzeydeki yeni yaklaşımlardan etkilenmekte ve sistemin mekân, müfredat, eğitim teknolojileri ile eğitici müktesebatı alanları dönüşüm yaşamaktadır. Bununla birlikte, geleneksel eğitim metotları önemini korumakta ve öğretmen eğitimin başat unsuru olarak öne çıkmaya devam etmektedir (12. Kalkınma Planı, m. 148; Öğrenme ortamlarının niteliğinin eşitlik ve hakkaniyet çerçevesinde iyileştirilmesi, öğretmen yetiştirme ve geliştirme sisteminin yeterlilikler esas alınarak geliştirilmesi, m.227).

Öğretmen Yetiştirmenin İyileştirilmesi; Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğretim programları ve ders içerikleri; alan bilgisi ve becerisi, eğitim

felsefesi, öğretim strateji, yöntem ve teknikleri yönünden gözden geçirilmeli; yapılacak iyileştirme iş ve meslek ahlâkı, ortak kültürel miras, millî ve evrensel değerler, toplumsal çeşitlilik ve zenginlik ile kapsayıcılığa sahip, küresel gelişmelere cevap verecek ve insanı merkeze alacak şekilde gerçekleştirilmelidir (21.Şura Kararları, s.10).

Türkiye'de Eğitim Fakültelerinin kuruluşundan bu yana Eğitim Bilimleri bölümlerinin yalnızca Eğitim Programları ve Öğretim, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve Ölçme Değerlendirme gibi Anabilim Dallarından ibaret olması ve 100'e yakın Eğitim Fakültesinden yalnızca 5'inde Eğitimin Felsefesi, Sosyal ve Tarihi Anabilim dalının aktif olması eğitim fikri ve sistemleri adına oldukça vahim, düşündürücü ve ürkütücü bir tablodur.

Oysaki tamda eğitimin felsefi temelleri önce eğitim fikrinin an itibarıyla ne anlama geldiği, eğitimin ideal olarak ne olması gerektiği, insanın ontolojik özelliklerinin neler olduğu, hayatın ve anlamının ne olduğu gibi yaşamsal sorulara sürekli olarak cevap bulmaya çalışması ve bu soruları sürekli olarak daha derinlemesine anlayabilme bakımından eğitim için hayatidir, varlıksaldır (Ergen, 2023).

Eğitim aracılığıyla kimlerin, neleri, neden, ne kadar, nasıl, kiminle, hangi yöntem, araç ve gereçlerle öğrenmesi, değiştirmesi ve geliştirmesi gerektiği sorularına ikna edici ve çarpıcı argümanları sunabilmeyi mümkün kılacak olan yine Eğitim Felsefesidir. Diğer bir ifadeyle Eğitim Felsefesi eğitimi hem mümkün kılan hem de ona meşruiyet kazandıran bir disiplindir.

İnsana ve eğitime dair ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik tüm sorulara cevap arayan eğitim felsefesi her şeyden önce bu sorulara kendi inanç ve değer sistemimizde, dünya görüşümüzde, toplum ve kültürümüzde şimdiye kadar verilen cevapları ortaya koyma, analiz etme ve yönetebilme imkânı sunması bakımından çok önemlidir.

Eğitim felsefesi bu sorulara verilen cevapların yine kendi inanç ve değer sistemimizi, dünya görüşümüzü, toplum ve kültürümüzü nasıl etkilediğini, ne yönde değiştirip dönüştürdüğünü bilme, anlama, takip etme ve yönetebilme imkânı sunması bakımından çok önemlidir. Eğitim felsefesi bu sorulara başka inanç ve değer sistemlerinin, dünya görüşlerinin, toplum ve kültürlerin şimdiye kadar ne türden cevaplar verdiklerini, verdikleri cevapların ne türden yeni inanç ve değer sistemleri, dünya görüşleri, toplumlar ve kültürler açığa çıkardığını analiz etme ve yönetebilme imkânı sunması bakımından çok önemlidir (Ergen, 2023).

Eğitim felsefesi ve eğitim sosyolojisi yine kendi inanç ve değer sistemimiz, dünya görüşümüz, toplum ve kültürümüzle birlikte diğer inanç ve değer sistemlerinin, dünya görüşlerinin, toplum ve kültürlerin hangi (bireysel, toplumsal, kültürel, evrensel) değerleri açığa çıkarıp geliştirdiğini anlama, analiz etme ve

yönetebilme imkânı sunması bakımından eğitim bilimleri için varlıksal öneme sahiptirler.

Tam da bu nedenden dolayı örneğin Almanya da Üniversite adayı olarak öğrenim gören tüm öğrenciler mutlaka ya Latince ya Eski Yunanca gibi dilleri zorunlu olarak öğrenirler. Ve bu dillerin eğitimi doğrudan üniversiteye hazırlayan ve Gymnasium adı verilen Liselerde zorunlu olarak verilir, ya da bunlar öğrenilmemişse bunların yerine Osmanlı Türkçesi, Arapça, Farsça, Çince gibi klasik dillerden birisini mutlaka bilmek zorundadırlar. Dolayısıyla yine Almanya örneğinde bu dillerden herhangi birisini bilmeyen bir Eğitim Bilimci kesinlikle yoktur (Ergen, 2023).

Eğer fikri, felsefi birikim; kökleri mazide olup gelecek için ışık tutan, yön veren, vizyon sunan bir birikim demek ise ve Türkiye'de bu çerçevede kendisine özgü bir eğitim felsefesinden söz etmek mümkün değilse dolayısıyla da henüz kendi geçmiş birimini yöneten aktör değilse, o halde Türk Milli Eğitim sistemi, üstelik adı milli olduğu halde, hangi ülkenin fikri, felsefi birikimin, edilgen kuklası, hangi kültürün yazdığı hikayenin edilgen figürü durumunda olduğu ve bu sözde "milli" sistemin neden bunlara göre kurulu olduğu cevap bulması gereken önemli sorular arasında yer almaktadır.

Eğitim fikrini, felsefesini farklı ve yabancı bir kültürden ithal etmek sonra da adına "milli" demekle, bunun ithal ettiğiniz medeniyete, topluma ve kişiye fayda vermesini beklemek, başkasının kullandığı ilaç ile kendi rahatsızlığınızın tedavi olmasını beklemekten hiçbir farkı yoktur.

Bir medeniyetin özelde de Türkiye'nin eğitim fikri, felsefesi yine Türkiye'nin geçmişinden, hikayesinden beslenirse ürünü yine yeni bir Türkiye olur. Başka medeniyetlerin geçmişinden, hikayesinden beslenen, kimliğini kaybeder ve taklit, edilgen gölge kültüre dönüşür.

Özetle bir medeniyetin eğitim fikrini, felsefesini dolayısıyla değerlerini, inancını, dünya görüşünü, başka medeniyetlerin değerleri, inancı, dünya görüşü üzerine kurgulamak mümkün değildir. Eğitim fikri, felsefesi her medeniyetin, kültürün, toplumun kendi hikayesinden türetilmelidir aksi her durum üstelik her edilgen, kendi üretmeyen, ithal eden yapay bir kültür ortaya çıkaracaktır.

Toplum ve kültür arasında adeta doku veya kan uyuşmazlığının yaşandığı böyle yapay bir yapı önünde sonunda çökmeye mahkumdur (Ergen, 2023). Oysaki günümüzde eğitim fakültelerinde görev yapan Eğitim Bilimleri öğretim üyelerinin eğitim bilimleri adına beslenip referans aldığı en temel birincil kaynakların neredeyse tamamının batı menşeili kuramlar, yaklaşımlar, şahsiyetler, eserler olduğunu yalanlamak mümkün değildir.

Nitekim dünyaya yön vermiş sayısız şahsiyet, alim ve lider yetiştirmiş, en az 2 bin yıllık medeniyet tarihimizde, eğitim ve bilimi adına hiçbir teorinin,

yaklaşımın, şahsiyetin, ilke ve yöntemin bulunmadığını iddia edecek birisi bir bilim insanı değil ya kör ya da nankör ideo-obsession (saplantılı fikir) kurbanı bir zavallıdır (Ergen, 2023).

EĞİTİM BİLİMLERİ BÖLÜMLERİ VE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

YÖK' ün Eğitim Fakülteleriyle ilgili 1997 kararlarına imza atanların, akademik birer birim olup asli amacının bilim uzmanı yetiştirmek olan Fakülteler ve Enstitülerle, asli amacının mesleki eğitim verip üst düzey yetkin uygulayıcı ve ara meslek elemanı yetiştirmek olan Yüksek Okullar, Meslek Yüksek Okulları arasındaki farkı ayırt edemeyecek kadar ya yetersiz ya da ideolojik körlük içerisinde oldukları çok açıktır. Çünkü ideolojik körlük içerisinde olanlar için eğitimin ne olduğu, nelerin öğrenilmesi gerektiği ve nasıl öğrenilmesi gerektiği çok açık ve net olduğundan bu sorularla meşgul olmak anlamsız ve gereksizdir. Öyle ya endoktriner uygulamaların çözemeyeceği hiçbir şey yoktur. Dolayısıyla felsefe, eğitim felsefesi, inanç, dünya görüşü, insan tasavvuru vb. hususlara dair her tür tartışma yersiz ve gereksizdir (Ergen, 2023).

İşte bu bakış açısının ürünü olarak 1997 kararlarıyla Eğitim Fakülteleri meslek lisesi uzantısı durumuna düşürülmüştür. Ve aslında öncesinde de yalnızca adı Fakülte olup gerçekte Meslek Yüksek Okulu işlevi gören Fakülteler bu kararla resmi olarak da bu şekilde tanımlanmış oldular.

Bunun neticesinde ortaya çıkan tablo şudur; Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri incelendiğinde 100'e yakın Eğitim Fakültesinden yalnızca Ankara Üniversitesinde, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesinde ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde lisansüstü eğitim programı aktiftir.

Bu tabloda can alıcı nokta şudur; eğitimin ve eğitim bilimlerinin önkoşulu olup temelini oluşturan EFTSS Anabilim dalının durumu yukarıda ki gibi iken, eğitimin daha çok teknik boyutunu ele alıp analiz eden Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı ve Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı 100'e yakın Eğitim Fakültesinden neredeyse tamamında Lisansüstü düzeyde programlar aktif olarak yürütülmekte olup ilgili Anabilim Dallarında toplam ortalama en az 15 öğretim üyesi bulunmaktadır (Ergen, 2023).

Türkiye'de Eğitim Bilimleri acilen özgün ve güçlü bir disipline dönüşmesi gerekir. Bunun için ivedilikle yapılması gerekenleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür. Elbette ki ilk ve en önemli adım Bilime, Üniversiteye, Akademiye dair paradigmamız sil baştan yeniden yapılandırılmalıdır.

İdeolojik bir mahiyet kazanmış olan 'Bilim' Batıya dönük aşağılık komplekslerinden, dolayısıyla da gerçekte belki de haklı bir karşılığı olmayan

hayranlıktan, bilhassa İslam Medeniyetine dönük korku ve ön yargılarından ve en nihayetinde de pozitivist paradigmanın prangalarından acilen kurtarılmalı ve zihinler gerçek anlamda özgürleşip özgünleşmelidir.

Bilim, insandan bağımsız müstakil canlı bir yapı değildir. Bilimin ve bilimsel üretim süreçlerinin anlam ve hareket kabiliyeti, canlılığı en azından şimdilik insanın anlam ve hareket kabiliyetiyle, canlılığıyla sınırlıdır. Bilim zorunlu olarak kendisini aşan, kendisinden daha büyük ve geniş bir anlam bütünlüğünün, bir paradigmanın yalnızca bir parçasıdır. Dolayısıyla belli değerlere ve değerlendirmelere dayalı ön kabuller, öngörüler ve varsayımlar, ilke ve hükümler bütünlüğüne karşılık gelen Paradigma bilimi mümkün kılarken, önyargılar ve ideolojik körlük bilimi ve bilimselliği yok eder (Ergen, 2023).

Özelde Eğitim Felsefesinin dolayısıyla da Eğitim Bilimlerinin özgünleşebilmesi için atılması gereken ilk ve en önemli adım Eğitim Bilimleri Fakülteleri ile Öğretmen Yetiştirmeyi entegre çalışan ayrı programlara dönüştürmek ve öğretmen yetiştirme ve eğitim bilimleri arasında ki ilişkiyi doğru bir şekilde yeniden düzenlemek ve bu programlardan birisinin dahi açılabilmesi için Eğitim Felsefesi, Eğitimde Değerler ve Karakter, Eğitimde Etik ve Estetik, Eğitim Antropolojisi, Felsefi Antropoloji, Dini Antropoloji, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Tarihi, Eğitim Teknolojileri, Öğrenme Kuramları, Karşılaştırmalı Eğitim vb. Anabilim Dallarından oluşan örneğin Eğitimde Temel Bilimler adı altında bir Bölüm oluşturmak elzemdir (Ergen, 2023).

Bunun için ilk seçenek olarak Eğitimci Eğitimi (Öğretmen Yetiştirme), Eğitim Uzmanlığı ve Eğitim Bilimleri Lisansüstü Eğitimi Programı gibi üç tür program barındıran örneğin Eğitim ve Bilimleri Üniversiteleri kurulabilir.

Bu programlar Eğitime dair Okul Pedagojisi/Eğitim Uygulamaları: Öğrenim İlke ve Yöntemleri, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Özel Öğretim Yöntemleri, Eğitimde Materyal Tasarımı, Eğitim ve Öğrenme de Motivasyon, Özel Eğitim, Çocuk Gelişimi, Okul Öncesi Eğitim, Temel Eğitim, Orta Öğrenim, Yetişkin Eğitimi gibi; Psiko-Sosyal Pedagoji: Psikolojik Danışmanlık/Hizmetler, Yaşam Koçluğu, Aile Danışmanlığı vb. gibi; Eğitimsel Liderlik: Okul Liderliği, Kurum Liderliği, Eğitim Politikaları, Kurumlar Arası İşbirliği/Koordinatörlük gibi; Eğitimde Farklı Bilimler/Disiplinler: İnsan Hakları Eğitimi, Dini İnançlar Eğitimi, Medya Eğitimi, Çevre Eğitimi gibi tüm branşlarda ve uygulaması olan tüm alanlarda %30 veya 35'i teorik derslerden oluşan %65 veya 70'i uygulamalı derslerden oluşan Eğitimci Eğitimi (bir nevi Yüksek Okul) Programı, %50 Teorik ve %50 uygulamalı derslerden oluşan ve yukarıdaki programlara ek olarak ayrıca örneğin Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme gibi alanları da içeren eğitim Uzmanlığı Programı ve nihayetinde %75 teorik ve %25'i uygulamalı olup yine yukarıda sözü edilen programların yanı sıra eğitimle doğrudan ve dolaylı ilişkili tüm disiplinlere

dair akademik çalışmaları sürdürecek bir Eğitim Bilimleri Lisansüstü Programı şeklinde yapılandırılabilir (Ergen, 2023).

Adayların bu program türlerinden hangisini tercih edeceğine dair daha girişte karar verip ona göre bir eğitim alması sağlanmalıdır. Eğitimci Eğitimi Programı; Üniversite ile iş birliği içerinde ancak takibini Millî Eğitim Bakanlığının yapacağı şekilde düzenlenebilir.

Eğitim Uzmanlığı Programı; bu alanda danışmanlık hizmeti veren şirketlerle iş birliği içerisinde ancak Üniversitenin takibini yapacağı şekilde düzenlenebilir. Ve en nihayetinde Eğitim Bilimleri Lisansüstü Eğitimi Programı; MEB de dahil olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlarla iş birliği halinde ancak Üniversitenin takibini yapacağı bir program şeklinde düzenlenebilir (Ergen, 2023).

- Bu yapılanmadan farklı bir seçenek ise yine Eğitim Bilimleri Fakültesi ve içerisinde MEB ile iş birliğiyle yapılandırılmış Eğitim Yüksek Okulları barındıran Eğitim ve Bilimleri Üniversiteleri oluşturulabilir.
- Her iki modelde en önemli ortak nokta ise her ikisinde de mutlaka bir Öğretmenlik Meslek Lisesi şeklinde kendilerine ait Uygulama Okullarının olması ve istisnasız tüm program türlerinin yukarıda sözü edilen Eğitimde Temel Bilimler Bölümü adı altında yer alan tüm Anabilim Dallarının temel derslerini almayı zorunlu kılınması gerektiğidir (Ergen, 2023).
- Öğretmen yetiştirme bizzat kendi uygulama okulları olan Eğitim Yüksek Okullarında gerçekleştirilmeli. Bu Eğitim Yüksek Okullarına en azından ilk adımda manevi yönüyle güçlü; vatan, millet, ümmet gibi bir mefkûresi, derdi olup sahada kendisini kanıtlamış, etkili, fark oluşturmuş eğitimci şahsiyetler görevlendirilmelidir.
- Bilhassa bu yüksek okullara ait Lise düzeyindeki uygulama okulları Eğitim Meslek Liseleri olarak düzenlenmelidir. Bu okullardan Eğitim Yüksek Okullarına geçiş sınavla değil daha programa kaydolmadan önce en az bir kişilik testine ve bir eğitimciliğe (öğretmenliğe) yatkınlık testine tabii tutulmak kaydıyla mümkün olmalıdır.
- Mezuniyet aşamasında da uygulanması zorunlu olan bu testler daha sonra atama süreçlerinde de mutlaka dikkate alınması sağlanmalıdır. Bu testler her mezun olanın kendisinin de yalnızca mezun olmakla mezun atanma hakkının olamayacağını fark etmesini sağlayıp, kendisinin mezun olmakla doğal olarak böyle bir hakka kavuştuğu iddiasında bulunmasının önünü kesecektir. Dolayısıyla da günümüzde olduğu gibi gerek Öğretmenlik Sertifikası almış olan gerekse tüm Eğitim Fakültesi mezunlarının oluşturduğu atama talebi, yığılma ve siyasi baskı ortadan kalkacaktır.

KAYNAKÇA

- ERGEN, G., (2013). Bir eğitim Kurumu olarak Okul. Eğitim Bilimine Giriş (pp.175-197), Ankara: Paradigma Yayınları.
- Ergen, G. (2015). Hierarchical Classification of Values. International Journal Of Progressive Education, 11(3), 162-186.
- Ergen, G. (2017). Eleştirel-bilinçli sevgi eğitimi. Eğitimi değerler ekseninde yeniden düşünmek. Pegem Atıf İndeksi, 171-194.
- Ergen, G., (2023). Türkiye'de Eğitim Felsefesi ve Eğitim Bilimleri: Felsefesi Olmayan Eğitim Bilimsel Olabilir mi? Genel Ed., C. TÜRER, Cumhuriyetin 100. Yılında Türkiye'de Felsefe. Cilt. 2 Türkiye'de Felsefenin 100 Yıllık Eğitimi. 2. Cilt Editörleri M. A. DOMBAYCI, O. BAYRAKTAR, Ö. KIZILTAN. (S. 109-130), Ankara: NOBEL Yayınları.
- MEB, PKMB (2007). Politika ve Strateji Belgeleri: MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı. MEB, (2017). Öğretmen Strateji Belgesi (2017-2023). Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.